

Säkylän Pyhäjärveen tullaan pulahtamaan läheltä ja kaukaa. Katismaan avantouintikeskusta pidetäänkin "kaikkien avantojen äitinä".

► Marjo Soulanto

Dokumentaristi Petteri Saario: Järvi on väylä syvempään ihmisyyteen

Inarijärvellä sataa lunta, piekana kaartaa taivasta ylväänä. **Petteri Saario**n kamera pysähtyy vanhan kalastajan hahmoon.

Pohjoinen, karu maisema vakuuttaa ja hiljentää ihmisen. Järvet kuuluvat suomalaisten myyttisiin maisemiin yhtä lailla kuin metsien siniset salot.

Palkittu dokumentaristi Petteri Saario on liikkunut kolmatta vuotta suurilla järvillämme milloin soustaen, milloin hiihtäen, kuvaten ja puhuen ihmisten kanssa. Matkoista on valmisteilla kuusiosainen dokumenttisarja, jota Yle alkaa esittää ensi vuoden alusta.

Inarijärvi on Euroopan merkittävin erämaajärvi, jonka toivottavasti annetaan myös säilyä sellaisena. Siellä kalastetaan vielä nykyäänkin paljon, ja järvi on ihmisille merkittävä ravinnonlähde.

Inarin lisäksi dokumenttisarja kertoo viidestä suuresta järvestä, joilla kullakin on oma luonteensa: Saimaasta, Päijänteestä, meteoriitin synnyttämästä Lappajärvestä, Säkylän Pyhäjärvestä sekä "kainuulaisten merestä", Oulujärvestä, jota ei vielä tunneta kovin hyvin.

– Ei tämä työ ole mikään tyhjentävä kertomus Suomen järvistä, mutta se on mun henkilökohtainen löytöretkeni järvien luo. Ja niiden ihmisten luo, jotka hengittävät järven elämää, sanoo Petteri Saario.

Järven elämän hengittäjiä

Petterin oman järvisuhteen taustalla kajastelee Alanen, jonka rannalla hän vietti lapsuuttaan, ”naapurin ukon katiskoja tyhjentämässä”. Dokumenttia tehdessään hän on kulkenut järven rannalla asuneen **Einon Leinon** ja muiden taiteilijoiden jäljillä sekä tutustunut lossi- ja tervaperinteeseen, kalastajien uhanalaiseen elämäntapaan ja tarinoihin järvirosvoista.

Toisaalta hän on törmännyt riemastuttavasti ”uusiin järveläisiin”, kuten leijojen varassa surffailijoihin, vesijuoksijoihin, avantouimareihin, järviä puolustaviin kapinakenraaleihin, hoitokalastajiin ja tämän päivän tukkilaisiin.

Matkoillaan hän on kohdannut iloa ja innostusta, mutta myös surua ja huolta.

– Suru tulee tietoisuuteen, kun vesien huono tila konkretisoituu käytännössä. Kun löydetään sinilevää ja tajutaan, että mökin rannasta otettua löylyvettä ei saakaan heittää kiuksalle.

– Se herättää oikeasti syvää surua, jos oma järvi voi huonosti. Toisaalta ahdistus on ollut kimmoke hyvään: ihmiset, joilla ei muuten ole ollut juurikaan tekemistä toistensa kanssa, ovat ryhtyneet toimimaan yhdessä.

Rakkautta kalojen kanssa

Sukeltaminen on vahva innoituksen lähde retkeilijäkonkarille, joka on melonut joet, soutanut järvet ja purjehtinut Itämeren.

– Kun menee järven pohjaan makaamaan, kalat tulevat koputtelemaan uteliaina maskia. Kun tarpeeksi monta ker-

taa sukellat samassa paikassa, kalat oppivat tuntemaan sinut. Syntyy rakkaussuhde kalojen kanssa.

Petteri ehdottaa ympäristökasvatukseen hitautta: kohtaaminen tapahtuu, kun pysähtyy ja antaa luonnon tulla tykö.

– Suomen luonto on tavattoman herkkää; se pakenee, jos itse koko ajan liikut. Kun vain istut rantakivellä, näet verrattoman paljon enemmän.

– Mulla on ollut lapsia mukana kuvauspiilossa. He eivät ikinä unohda sitä, kun huuhkaja paloitteli saaliin metrin päässä.

Aarre, joka kuuluu minulle – ja samalla kaikille

Petteri miettii, että kaikki, mitä hän tekee, on hänelle osa isoa oppimisprosessia. Hän syventyy työhönsä hitaasti ja rauhassa.

– Siksi tämä on niin antoisaa. Sitä kasvaa ihmisenä, kun antaa aikaa sille, mitä tekee – vielä näin viisikymppisenäkin.

– Koen, että tuo järvi on minun, hän sanoo katsoessamme syksyistä kuvaa erämaajärveltä. Samalla hän kuitenkin toteaa, että Inarin kaltainen aarre kuuluu kaikille, koko maailmalle.

– Monet kyöneleet olen tirautellut tuolla veden äärellä. Järvi on väylä syvempään ihmisyyteen, johonkin alkukantaiseen. Vesireitillä ajatus lentää, se on terapeuttilinen ja filosofinen kokemus.

Hän muistuttaa, että sama vesi kiertää järvessä, joessa, meressä, meissä.

– Sen, mitä ihminen tekee vedelle, hän tekee itselleen. Esimerkiksi Päijänne on koko pääkaupunkiseudun kaivo.

”Ei luonnossa resuaminen ole yksin minunkaltaisten piirre. Uskon, että ihmiset yhä tykkäävät, kun sade kastelee hiukset ja tuuli puhalttaa kasvoille.”

Kiitollisuus

Petterin kokemuksen mukaan suomalaisten keskuudessa vallitsee nykyään vankka yhteisymmärrys siitä, että vesiä pitää suojella. Vaikka mediassa on annettu ymmärtää, että Saimaalla paikalliset ihmiset eivät haluaisi suojella norppaa, tosiasiaa suurin osa heistä hyväksyy hylkeensuojelusta johdettavat rajoitukset.

– Järviluonnon tuhoutumisesta aiheutuva huoli on samaa syvää ahdistusta kuin tehometsätalouden aiheuttama suru, siitä usein vaietaan. Ja kuitenkin ihmiset kokevat henkilökohtaisesti loukkaavana, jos jotakin itselle tärkeää tuhotaan.

Surun kääntöpuoli on kiitollisuus, josta voisimme hänen mielestään puhua myös enemmän. Meillä on 187 888 järveä ja lampea. Suomi on asutettu järvien ja jokien rannalle. Järvet voivat olla keskenään hyvin erilaisia, ja niiden pinnan alla maisemat vaihtelevat. Järvien olemukseen on tallentunut niin jääkauden kuin ihmiskulttuurienkin vaikutus, ja niistä on ammennettu valtavat määrät elämämme sisältöä.

– Järviluonto on itseisarvona todella ainutkertainen, mutta se on jotakin muutakin, keskeinen osa suomalaisuutta. Se näkyy siinäkin, kun järvelle annetaan niin paljon nimiä. Järvet ovat suomalaisten ihmisten sielunpeilejä.

– Kaikki Suomessa, politiikka, talous, kulttuuri, on kiitollisuudenvelassa vesistöille, hän toteaa.

Luonnonsuojelu on arvoista kovin

Työssään hän on tullut tutkineeksi myös luonnonsuojelun historiaa. Luonnonsuojelu on aina liittynyt vesistöihin, mutta ennen sotia suojelutyö oli lähinnä maisemansuojelua, joka liittyi nuoren valtion identiteettiin. Sota pysäytti suojelun, ja sen jälkeen piti maksaa sotakorvaukset ja asuttaa karjalaiset.

– Silloista retoriikkaa oli, että suot olivat pahoja. Soita kun

piti ottaa käyttöön, jotta saatiin maksettua sotakorvaukset. Maatalouden ja metsäteollisuuden tuotanto tehostui silloin nopeasti. Tästä kaikesta oli rankkoja seurauksia.

– Kalat menivät, omat lähivedet saastuivat. Ihmiset sanoivat jo 1960- ja 1970-luvuilla, että ei helvetti, ei tällaista voi sietää.

– Vaikka yhteiskunta olisi kuinka teknistynvä, se ei vaan pysy pystyssä, ellei sen pohjana ole elinvoimainen luonto. Siksi luonnonsuojelu ei ole pehmeä arvo, vaan arvoista kovin.

– Mutta kyynisyys on tuhoavaa. Minä haluan lohduttaa ja näyttää ihmisille sitä kaikkea arvokasta, mitä vielä on jäljellä. Koen isänäkin sellaista vastuuta, että haluan kuljettaa varjosta valoon.

Sateeseen ja tuuleen lasten kanssa

Petteri on nähnyt, että veteen liittyvät asiat ovat lasten ja nuorten mielestä jännittäviä. Kiitetyssä *Jokiemme helmet* -dokumentissaan hän kulkee merkittäviä jokireittejä oman poikansa kanssa.

– Aika monet isät ja äidit varmaan pohtivat, että mitä järkevää voisi tehdä yhdessä lasten kanssa. Ympäristökasvattajien kannattaa rohkaista heitä sanomalla, että luonnossa voi olla lasten kanssa hyvin vapaasti. Ei tarvi tuntea lintuja ja olla maailman paras koskenlaskija. Oleellista on se, että on kivaa.

– Vesillä ja luonnossa oleminen ja sen puolesta puhuminen ovat luontevia juttuja. Siinä on vahva perusviesti, jota kukaan ei voi kiistää.

– Kun maata ja vesiä kiertäessä pääsee fiilistelemään ja tekemään asioita yhdessä suomalaisten kanssa, niin nopeasti paljastuu se, miten ylpeitä täällä ollaan luonnosta. Ihmiset

Petteri Saario

”Järvi mielletään usein kesäisenä, mutta minulle se on myös talvella kiehtova, terapeutti ympäristö.” Kuvassa Petteri hiihtää Säkylän Pyhäjärven jäällä.

Petteri meloi poikansa Antin kanssa Suomen suuria jokia tehdessään Jokiemme helmet -dokumenttisarjaa.

voivat tulla talkoisiin yllättäviltäkin tahoilta. Esimerkiksi Vesijärven suojeluhankkeen näkyvä hahmo on ollut **Iiro Viinanen**.

– Ei luonnossa resuaminen ole yksin minunkaltaisten piirre. Uskon, että ihmiset yhä tykkäävät, kun sade kastelee hiukset ja tuuli puhalttaa kasvoille.

– Entisen opettajan poikana väitän, että koulussa ei pitäisi pitää ketään väkisin sisällä. Avainasemassa ovat ne, jotka pystyvät työllään tai esimerkillään rohkaisemaan ihmisiä ja näyttämään luonnon mielenkiintoisena, jännittävänä, ehtymättömän inspiraation lähteenä. ♦

Dokumentaristi Petteri Saario asuu perheensä kanssa vanhassa Porvoossa joen rannalla. Hän on perustanut **Tiina**-vaimonsa kanssa yhteisesti tuotantoyhtiö DocArtin, jonka toimitilat sijaitsevat Kiialan kartanossa.

www.wildfin.com

► Saariota pääsee kuulemaan livenä Ympäristökasvatuspäivillä, Turussa 6.10.2011. Luvassa on upeaa kuvaa ja koskettavia tarinoita Suomen suurilta järviltä. Ilmoittaudu päiville 14.9. mennessä!

www.ymparistokasvatuspaivat.fi.

Petteri Saario

Kuva dokumentaristin kotirannasta. "Ei meidän veneessä aina ole näin paljon vettä..."